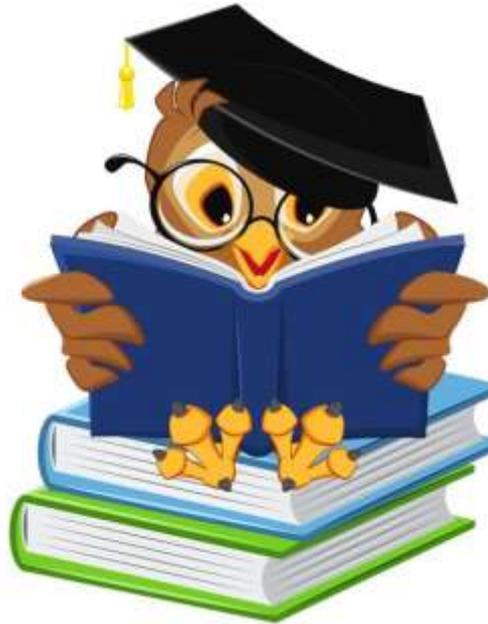

Комунальна установа «Районний методичний кабінет»

СЗШ I-III ст. №2 смт Муровані Курилівці

Бабак Г.І.

**Українська література:
таблиці,
опорні схеми та ілюстрації
до творів**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ та УЧНІВ

смт Муровані Курилівці

2018

Укладач: учитель української мови та літератури СЗШ I-III ст. №2

сmt Муровані Курилівці Г.І. Бабак

Рецензенти: Цимбалішина Н. І. – в. о. директора комунальної установи

«Мурованокуриловецький районний методичний кабінет»,

Кочержук В. В. – методист комунальної установи

«Мурованокуриловецький районний методичний кабінет»

Щербатюк В. А. – керівник РМО вчителів української мови та літератури,

учитель української мови та літератури СЗШ I-III ст. №2

сmt Муровані Курилівці

Розглянуто і затверджено на засіданні методичної ради, протокол _____

від _____.

Методичний посібник містить ілюстративний матеріал, узагальнюючі таблиці та схеми до творів української літератури, які виносяться на ЗНО, що допоможе вчителю в роботі над повторенням чи навіть вивченням певного матеріалу: біографії письменника, аналізом того чи іншого літературного твору через інші види мистецтв.

Посібник містить приклади з досвіду поєднання слова вчителя й засобів наочності, які можуть бути використані при підготовці як до ЗНО, так і до уроків, позакласних заходів у середній та старшій шкільній ланці.

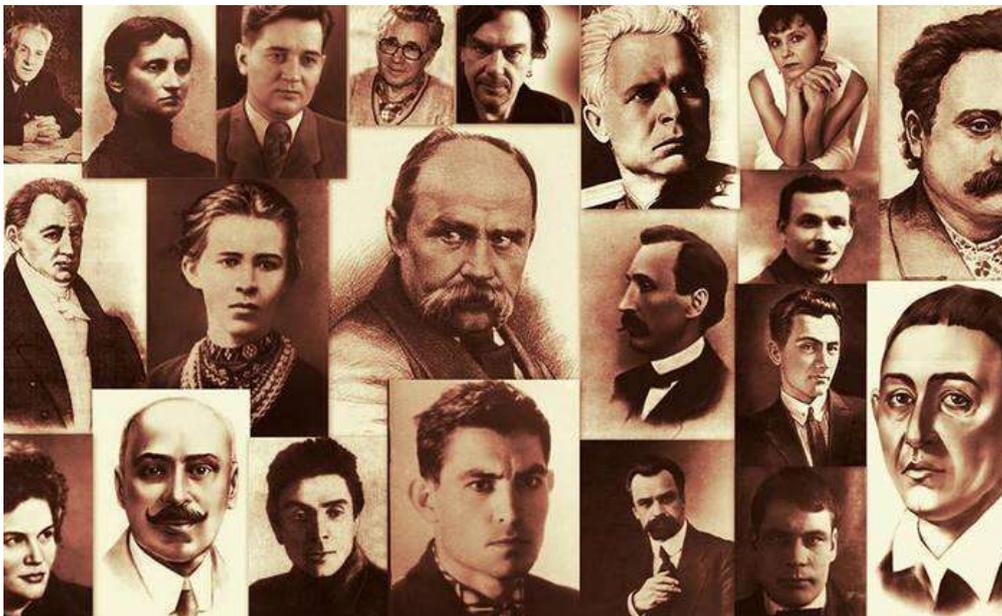
Рекомендовано для використання вчителям-практикам навчальних закладів, учням загальноосвітніх шкіл, вступникам до вищих навчальних закладів.

©Мурованокуриловецький районний
методичний кабінет

Зміст

1. Вступ	5
2. Усна народна творчість	6
2.1. Календарно-обрядові пісні.....	6
2.2. Суспільно-побутові пісні.....	6
2.3. Родинно - побутові пісні.....	7
2.4. Українська народна дума.....	7
2.5. Українська народна балада.....	7
2.6. Українські історичні пісні.....	9
3. Пісні Марусі Чурай	10
4. Давня українська література	11
4.1 «Повість минулих літ».....	11
4.2. «Слово про похід Ігорів».....	12
4.3. Григорій Сковорода.....	13
5. Література кінця XVIII - початку XX ст.	15
5.1. Іван Котляревський.....	15
5.2. Григорій Квітка-Основ'яненко.....	17
5.3. Тарас Шевченко.....	18
5.4. Пантелеймон Куліш.....	20
5.5. Іван Нечуй-Левицький.....	21
5.6. Панас Мирний.....	22
5.7. Іван Карпенко-Карий.....	23
5.8. Іван Франко.....	24
5.9. Михайло Коцюбинський.....	25
6. Література XX ст.	26
6.1. Ольга Кобилянська.....	26
6.2. Леся Українка.....	27
6.3. Микола Вороний.....	28
6.4. Олександр Олесь.....	28
6.5. Павло Тичина.....	29
6.6. Максим Рильський.....	30
6.7. Микола Зеров.....	30
6.8. Микола Хвильовий.....	30
6.9. Юрій Яновський.....	31
6.10. Володимир Сосюра.....	31
6.11. Валер'ян Підмогильний.....	31
6.12. Остап Вишня.....	32
6.13. Микола Куліш.....	32
6.14. Богдан-Ігор Антонич.....	33

6.15. Олександр Довженко.....	33
6.16. Андрій Малишко.....	34
6.17. Василь Симоненко.....	34
6.18. Олесь Гончар.....	35
6.19. Григійр Тютюнник.....	35
6.20. Василь Стус.....	36
6.21. Іван Драч.....	36
6.22. Ліна Костенко).....	37
6.23. Іван Багряний.....	38
6.24. Євген Маланюк.....	39
7. Сучасний літературний процес.....	40
7.1. Постмодернізм.....	40
7.2. Сучасні українські письменники	40
7.3. Сучасні українські організації.....	40
8. Напрями літератури.....	41
9. Псевдоніми письменників.....	41
10. Перифрази й цитати про письменників.....	42
11. «Географія» літературних творів.....	49
12. Присвяти творів.....	52
13. Із теорії літератури.....	53
13.1. Класифікація літературних творів.....	53
13.2. Тропи.....	54
14. Висновки.....	55
15. Література.....	56
16. Електронні ресурси.....	57

Вступ

Праця шкільного вчителя, а тим більше вчителя-літератора, є такою ж відповідальною, як праця будь-якого митця, оскільки потребує творчого ставлення до навколишнього світу, здатності відчутти й описати прекрасне, донести його до людського розуму й душі, навчити дітей шанувати витвори живопису, музики, витончене слово майстрів пера.

Не секрет, що останнім часом вивчення творів художньої літератури у школі ускладнюється багатьма об'єктивними факторами, з-поміж яких насамперед виділимо захоплення електронними засобами інформації, неспроможними замінити книгу. Отже, у даному посібнику домінуючим є намагання відшукати способи оптимізації самого процесу ознайомлення учнів з художньою літературою.

Дані останніх наукових досліджень свідчать про те, що використання наочності у вигляді ілюстрацій, опорних схем, таблиць у вивченні української літератури сприяє одержанню нових знань, є засобом узагальнення та міцного засвоєння навчальної інформації, формування умінь і навичок структурування та систематизації навчального матеріалу. Експериментально доведено, що логічні схеми-конспекти як різновид схематичної наочності можна використовувати на всіх етапах вивчення художнього твору.

Робота з ілюстраціями, логічними схемами - конспектами із зображенням структури твору, композиційних особливостей, розвитку сюжетної дії, системи образів, еволюції характеру героя, конфлікту твору

у розвитку, причинно-наслідкових зв'язків між подіями і вчинками героя значно економить навчальний час для детальнішого вивчення поезики твору. Логічна схема-конспект з літератури має сприяти кращому запам'ятовуванню навчального матеріалу, оскільки до цього процесу підключаються зорові рецептори, які дають можливість „бачити” смислову структуру кожної частини і всього тексту в цілому.

Учителю – словеснику зайве доводити доцільність використання ілюстративного матеріалу на уроках української літератури. Сьогодні питання полягає в тому, щоб підібрати цікавий і необхідний ілюстративний матеріал до творів і визначити найефективніші методи та прийоми їх використання. Посібник дасть можливість актуалізувати весь теоретичний і читацький досвід учнів, адже містить ілюстрації, опорні та логічні схеми, таблиці та схематичні конспекти, які можуть бути використані при підготовці як до ЗНО, так і до уроків, позакласних заходів у середній та старшій шкільній ланці.

УСНА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ

КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВІ ПІСНІ – ЦЕ ТІ, ЩО ВИКОНУЮТЬСЯ ПІД ЧАС КАЛЕНДАРНИХ СВЯТ, ОБРЯДІВ. ВОНИ ПОДІЛЯЮТЬСЯ НА:

Суспільно - побутові пісні

Родинно-побутові пісні — це ліричні поетично-музичні твори, в яких відбиті почуття, переживання, думки людини, пов'язані з її особистим життям, подіями в сім'ї, родинними стосунками.

Українська народна дума

Українські народні балади

Дума “Маруся Богуславка”

“Ой летіла стріла”

Ой матінка плаче,
Поки жити буде.
А сестриця плаче,
Поки не забуде;
А миленька плаче,
Поки його бачить...

ІСТОРИЧНІ ПІСНІ

Це пісні про важливі суспільні події,
зокрема про боротьбу українського народу
проти зовнішніх ворогів і про видатних
воїнів і полководців

«Чи не той то Хміль...»

«Ой, Морозе, Морозенку...»

ПІСНІ МАРУСИ ЧУРАЙ.
«ЗАСВІТ ВСТАЛИ КОЗАЧЕНЬКИ»,
«ВІЮТЬ ВІТРИ, ВІЮТЬ БУЙНІ»,
«ОЙ НЕ ХОДИ, ГРИЦЮ...»

ЗАСВІТ ВСТАЛИ КОЗАЧЕНЬКИ

ВІЮТЬ ВІТРИ, ВІЮТЬ БУЙНІ,
АЖ ДЕРЕВА ГНУТЬСЯ.

ДАВНЯ УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

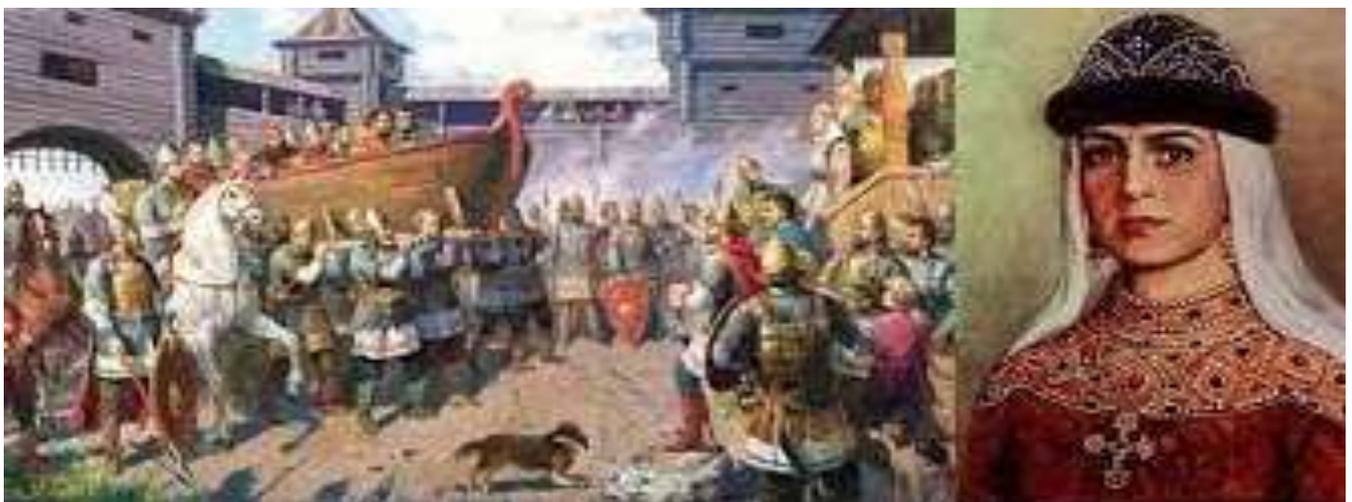
“Повість минулих літ” – окраса літератури княжої Руси-України

Нестор Літописець, укладач першої редакції “Повісті...”

Обкладинка сучасного видання книги

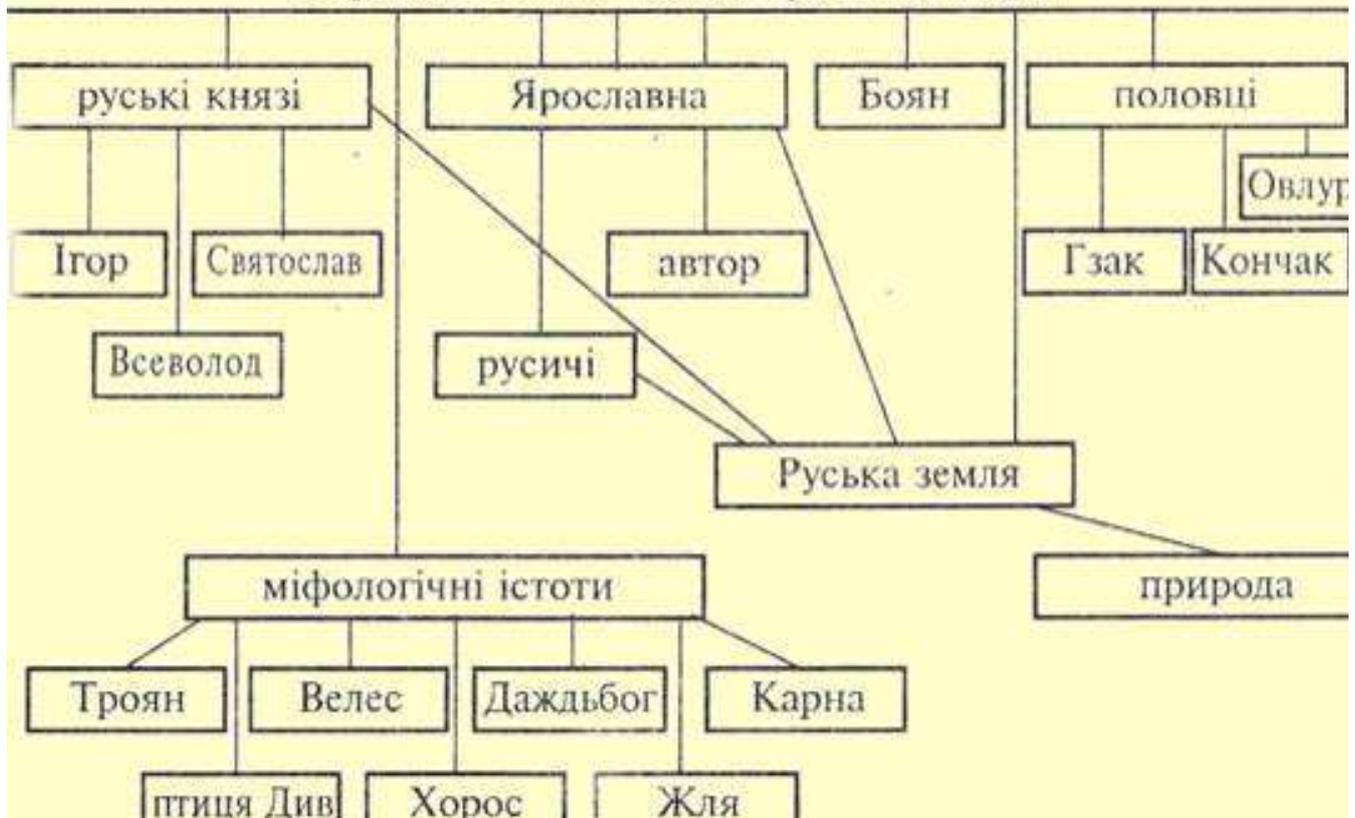

Слово про похід Ігорів

Ігор ^{брат} Святослав ^{брат} Всеволод
(київський князь)
 ↓ ^{дружина}
 Ярославна

Образна система «Слова про похід Ігорів»

Григорій Сковорода
 DE LIBERTATE
 (з лат. ПРО СВОБОДУ)

Григорій Сковорода
 (1722—1794)

Що є свобода? Добро в ній яке?
 Кажуть, неначе воно золоте?

*Слава навіки буде з тобою,
 Вольності отче, Богдане-герою!*

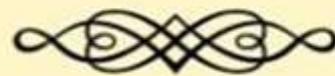
ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА
 ВСЯКОМУ
 МІСТУ
 ЗВИЧАЙ І ПРАВА

Григорій Сковорода “Бджола та шершень”

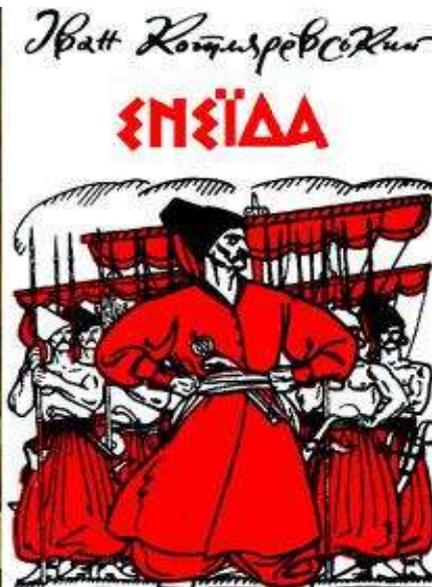
Бути щасливим -
це значить пізнати,
знайти самого себе.
Григорій Сковорода

*Бери вершину
і мати мені середину*

ЛІТЕРАТУРА

НАПРИКІНЦІ ХVІІІ-НА ПОЧАТКУ ХІХ ст.

Енеїда

Зевс *верховний бог*

Меркурій *бог-покровитель*

Еол *бог вітру*

Нептун *бог моря*

Юнона *богиня шлюбу*

Дідона *цариця*

Сивіла *пророчиця*

Цирцея *цариця*

Образи:**ЕНЕЙ**

(батько Анхіз, мати Венера
одружена з Вулканом)

троянці Нис та Евріал
(герої, подвиг, на першому місці обов'язок,
а тоді вже особисте)

боги:

Зевс (Юпітер) + Юнона

Еол (бог вітру)

Нептун (бог моря)

Бахус (бог вина)

Меркурій (посланець богів)

Плутон (бог підземного царства)

Венера (богиня краси, мама Енея, дочка Зевса)

Вулкан (бог ковальства, чоловік Венери, на її прохання викував Енею зброю)

царі та цариці:

← ♥ Дидона (вдова, спалила себе)

Ацест

Цирцея (перетворювала людей на тварин)

Латин (скупий) + дружина Амата, ♥ ↓
дочка Лавинія

Турн (цар ругульців) ♥ ↑

←
Евандер (цар аркадців), син Паллант (його
вбив Турн під час війни)

Сивілла (стара баба, пророчиця, допомогла
Енею дістатись у пекло)

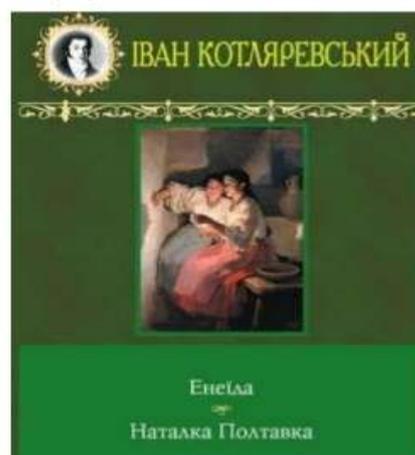

"Енеїда"

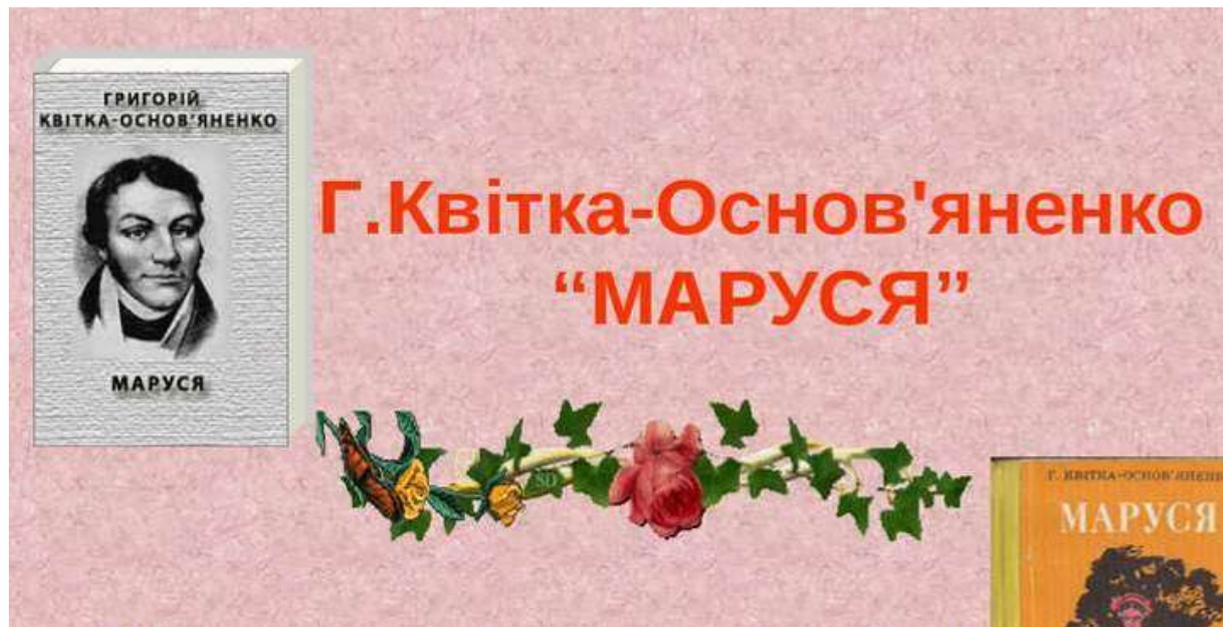
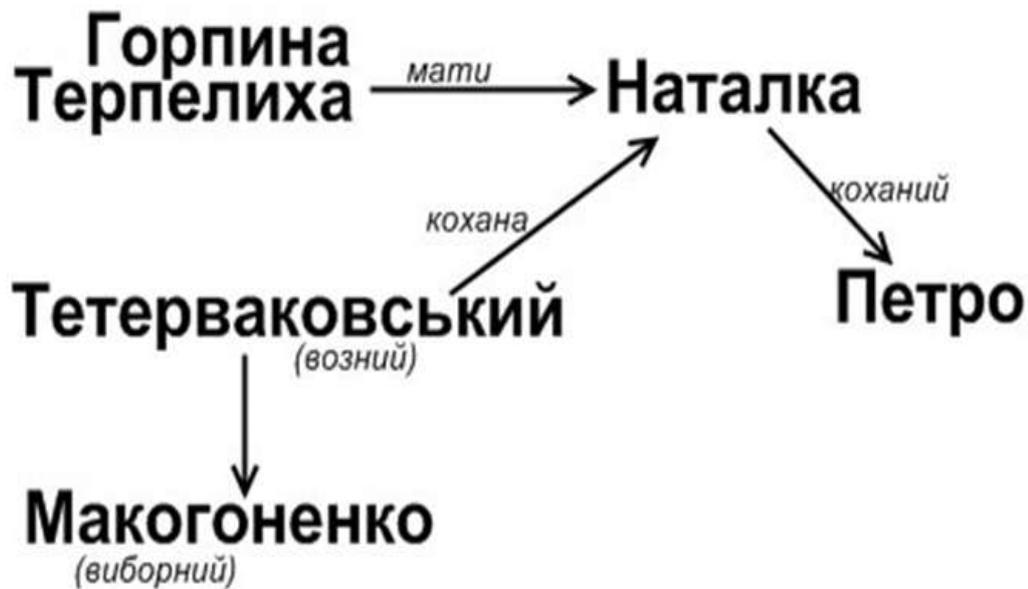
Іван Котляревський

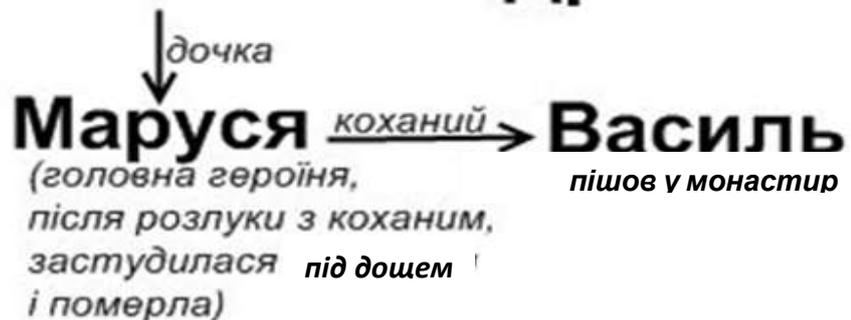
**П'ЄСА ІВАНА
КОТЛЯРЕВСЬКОГО
«НАТАЛКА
ПОЛТАВКА» —
ПЕРШИЙ ТВІР НОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ
ДРАМАТУРГІЇ**

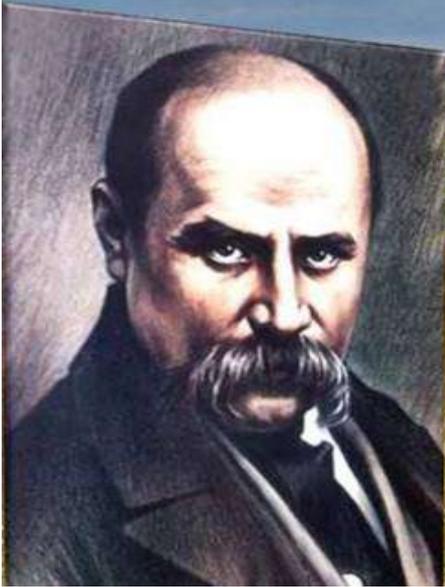
Наталка Полтавка

Наум Дрот — Настя Дрот

Тарас Григорович Шевченко (1814 - 1861)

*І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.*

М.Т. Шевченко "Заповіт"

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

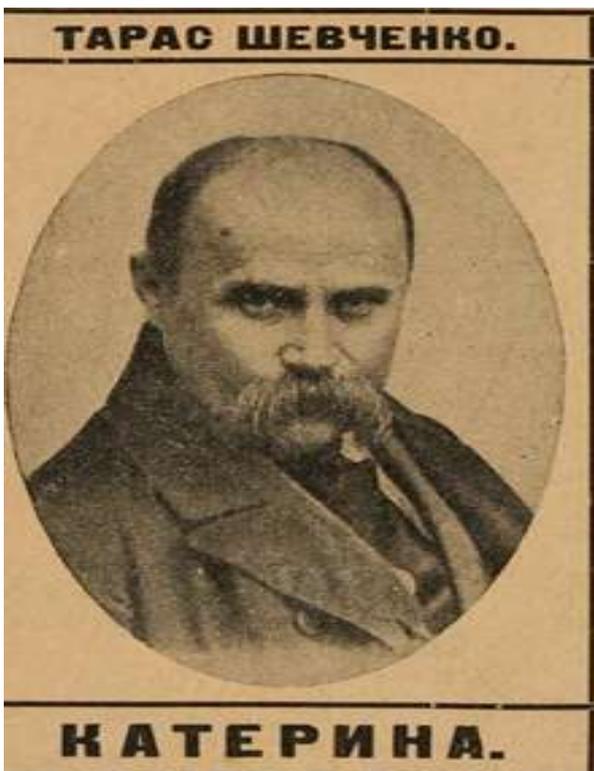
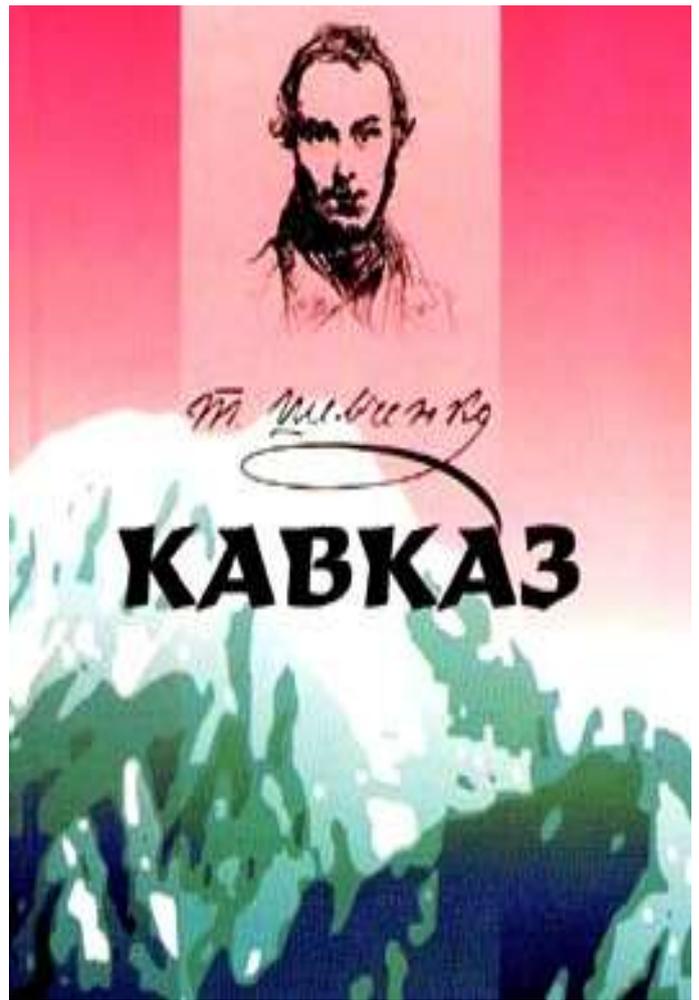
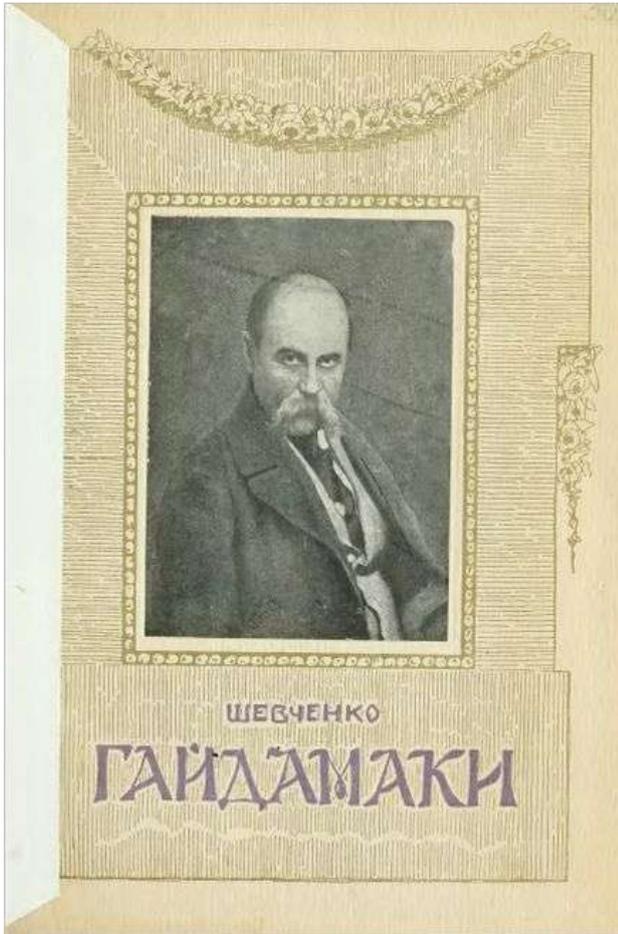
*І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній новій
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.*

М. Шевченко

КОБЗАР

І МЕРТВИМ
І ЖИВИМ
І НЕНАРОДЖЕНИМ...

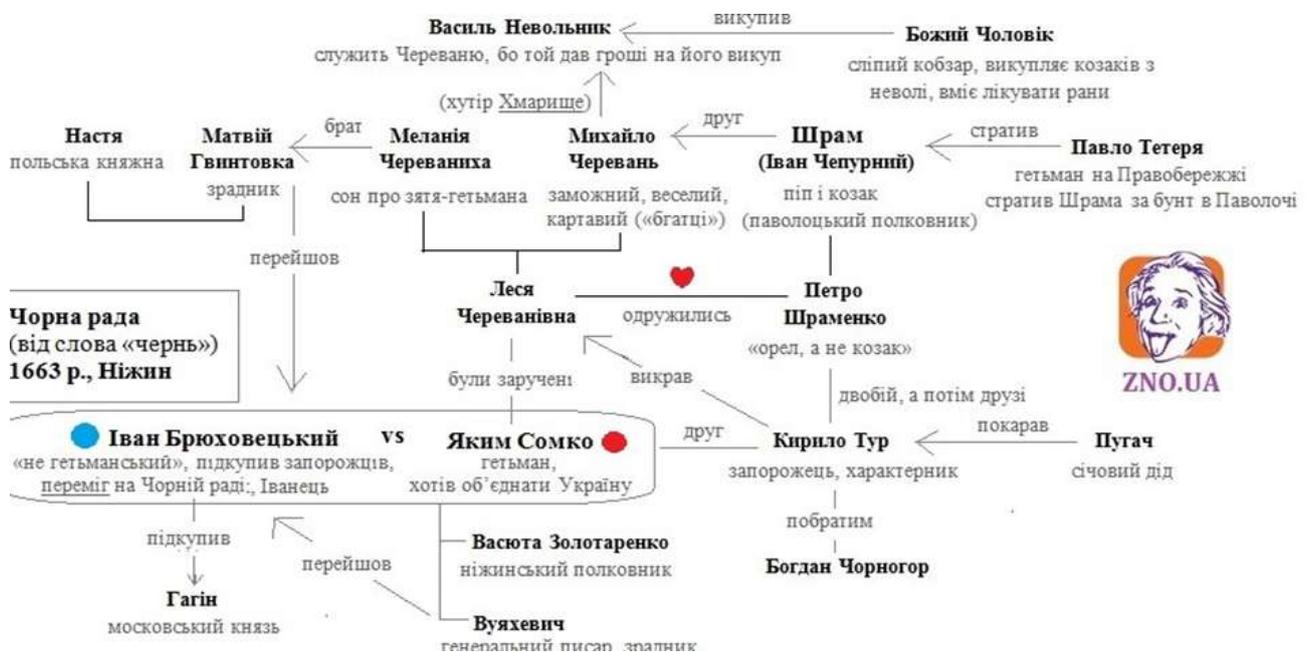

“ Чорна рада ” П.Куліша – перший історичний роман в українській літературі.

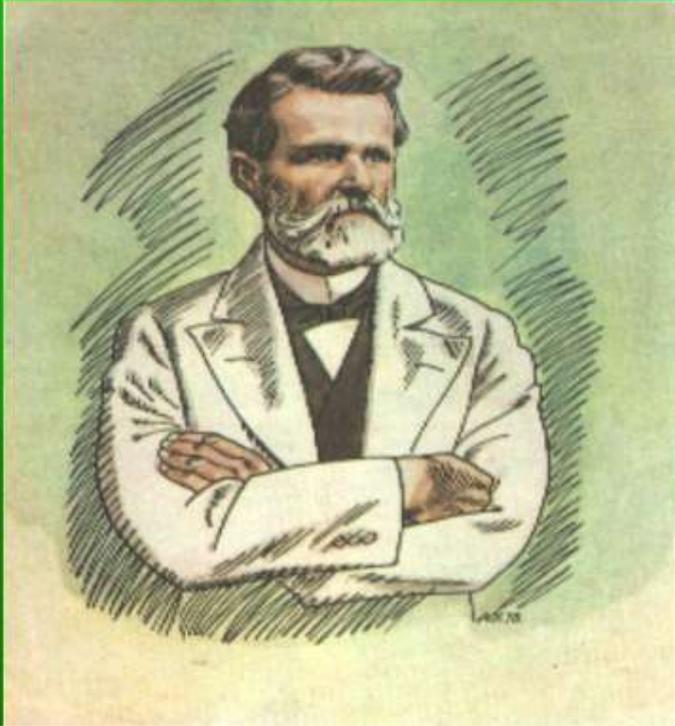
Роман – значний за обсягом епічний прозовий твір (рідко віршований), у якому широко розгортаються події й докладно змальовується життя персонажів упродовж тривалого часу.

Герої твору:

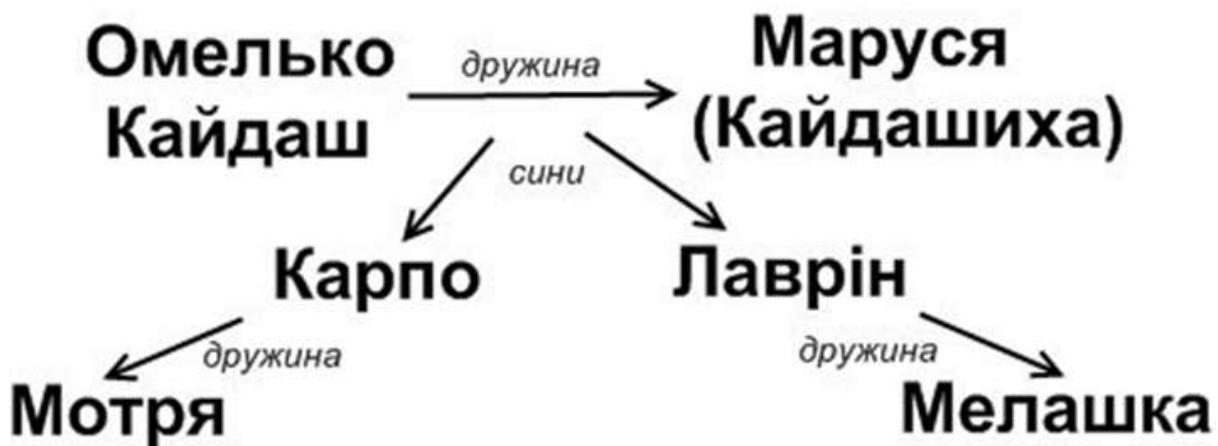
- Усі дійові особи (історичні й вигадані) різко поділяються на дві групи: **прибличники Я. Сомка й І. Брюховецького.**
- **Історичні** — Я. Сомко, І. Брюховецький, Васюта, Шрам, М. Гвинтовка, Вуяхевич;
вигадані — Кирило Тур і його товариш, божий чоловік, Черевані, Петро й Лесья.

Повість Івана Нечуя-Левицького "Кайдашева сім'я" – енциклопедія народознавства

*Як глибокий знавець
селянського життя,
побуту і психології,
він розумів, що про
народ треба писати
без будь-яких
прикрас.*

Кайдашева сім'я

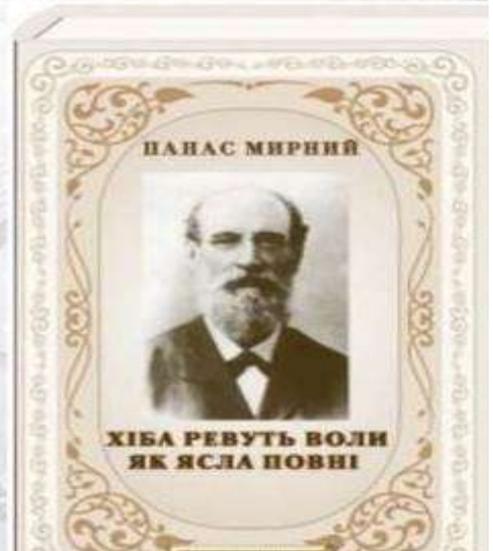

Панас Мирний

(Панас Якович Рудченко)

Роман

“Хіба ревуть воли, як ясла повні?”

символ "пропащої сили"
борець за соціальну
справедливість

Інші персонажі:

дід Улас
Грицько Чупруненко
його дружина Христя
(символ християнської
любви)

Товариші Чіпки:
Лушня, Пацюк, Матня

Василь Порох - колишній
суд.працівник
Кряжов - голова повіту
Чижик - секретар суду

Панас Мирний (Рудченко) + брат Іван Білик
"Хіба ревуть воли, як ясла повні?"

Іван Карпенко-Карий (Тобілевич)

Трагікомедія "Мартин Боруля"

Іван Франко "Гімн"

Поема «Мойсей» — одна з вершин
творчості Івана Франка
Пролог до поеми — духовний заповіт
українському народу

Михайло Коцюбинський
1864–1913

ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ

Іван був дев'ятнадцятою дитиною в гуцульській родині Палійчуків. Двадцятотою і останньою була Аннічка. Не знали, чи то вічний шум Черемошу і скарги гірських потоків, що сповняли самотню хату на високій кичері¹, чи сум торних смерекових лісів ливав дитину, тільки Іван все плакав, кричав по ночах, погано ріс і дивився на світ таким глибоким, старече розумним зором, що мати в тривозі одвертала од нього очі. Не раз вона з лиском думала навіть, що то не од неї дитина. Не «сокотилася» баба при заозгах, не обкурила десь хати, не засвітила свічки — і завтра бісниця встигла обмінати її дитину на своє бісеня.

Тут росла дитина, а все ж підростала, і не стимилась навіть, як довелося шити їй штани. Але так само були чудна. Дивиться перед себе, а бачить якесь далеке і не візьме нікому або без причини кричати. Гачі² на йому спадають, а воно стоїть серед хати, заплакло очі, роззявило рота і верещить.

Тоді мати виймала люльку з зубів і, замахнувшись на нього, лютко гукала:

— Ні на тебе! Ти, обмінювнику³! Шез би у озеро та в тріска!

¹ Гора, верига всь лісом, крім вершини.

² Штаня.

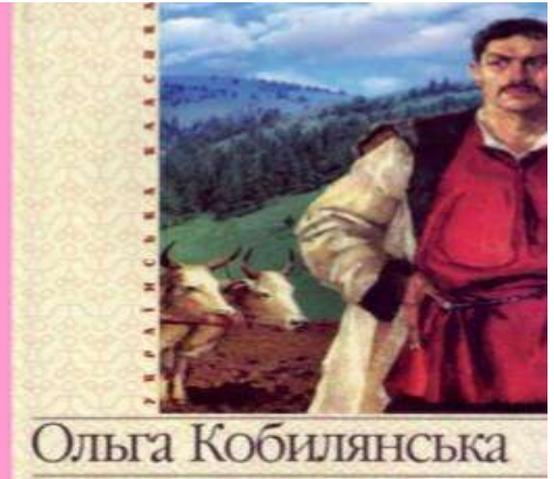
³ Бісеня.

3

Тіні забутих предків

ЛІТЕРАТУРА ХХ СТОЛІТТЯ

Contra spem spero

Гетьте, думи, ви, хмари осінні!
То ж тепера весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Проминуть молодії літа?

Ні, я хочу крізь сльози сміятись
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись.
Жити хочу! Геть думи сумні!

Лісова пісня

*Спить озеро, спить ліс і очерет.
Верба ритіла все: -Засни, засни...-
І спилися мені все білі сні:
на сріблі сляли ясні самоувіти,
стелилися незнані трави, квіти,
блискучі, білі... Тихі, ніжні зорі
спадали з неба — білі, непрозорі —
і клалися в намети... Біло, чисто
попід наметами. Сне намисто
з кришталю грає і ряхтить усюди...*

Моя Українка

Два світи драми-феєрії „Лісова пісня“

Лісова пісня

Микола Вороний
(1871—1938)

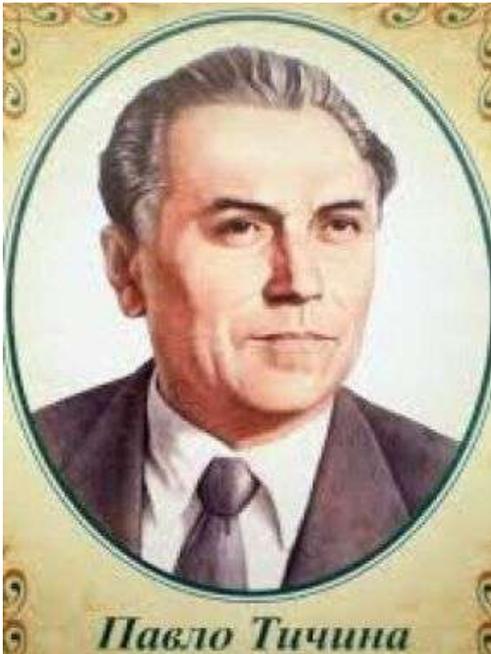
О. Олесь

«Чари ночі»

«О слово рідне, орле
скутий!...»

На Аскольдовій могилі –
 Поховали їх –
 Тридцять мучнів-україці
 Славних, молодих...
 На Аскольдовій могилі
 Український цвіт –
 По кривавій, по дорозі
 Нам іти у світ.

Поезія «Ви знаєте, як липа шелестить...» (1911)

Ви знаєте, як липа шелестить
 У місячні весняні ночі?
 Кохана спить, кохана спить,
 Піди збуди, цілуй їй очі.
 Кохана спить...
 Ви чули ж бо: так липа шелестить.

«О панно Інно, панно Інно!»

*О панно Інно,
 панно Інно!
 Я – сам. Вікно.
 Сніги...*

Молюсь і вірю

Молюсь з вірю, Вітер грас
І гано вис навкрути,
І голуби тремтять зграї
Черкають неба береги.

І ти смієшся, й даль яєніс,
І серце б'ється, як в огні,
І вид пречистої надії
Стоїть у сніжній глибині.

Клянусь тобі, веселій світе,
Клянусь тобі, моє дитя,
Що буду жити, поки життя
Мені дозволить дух життя!

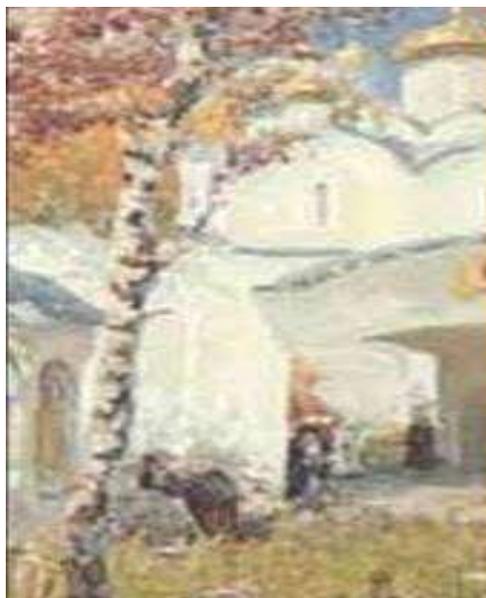
Ходім! Шумлять шаленіє води,
І грас вітер навкрути,
І голуби яєної вроди
Черкають неба береги.

М. Рильський

Максим Рильський "Молюсь і вірю"

М.ЗЕРОВ. КИЇВ – ТРАДИЦІЯ

Ніхто твоїх не заперечить прав.
Так, перший світ осяв твої висоти,
До тебе тислись войовничі готи,
І Данпарштадт із пущі виглядав.

Тут бивсь норманн, і лядський Болеслав
Щербив меча об Золоті ворота,
Про тебе теревені плів Ляссота
І Левассер Бонплан байки складав.

І в наші дні зберіг ти чар-отруту:
В тобі розбили табір аспанфути –

Кують, і мелють, і дивують світ.

Тут і Тичина, голосний і юний,
Животворив душею давній міт
І "Плуга" вів у сонячні комуни.

Протистояння добра і зла в новелі М. Хвильового «Я (Романтика)»

Я(Романтика)

Я ←----- мати

(голова чорного трибуналу
фанатик з роздвоєною душею)

доктор Тагабат

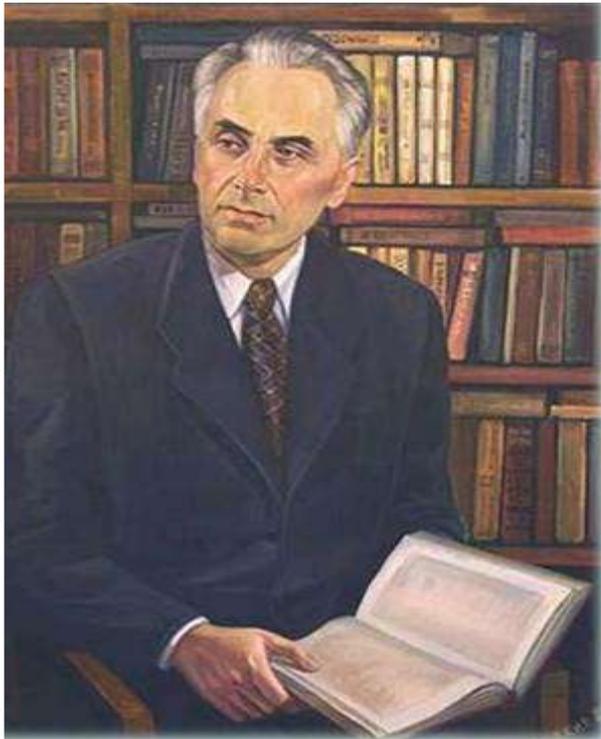
(садист злий геній)

Андрюша

(комунар, який робить все
проти власної волі)

дегенерат

(вірний пес революції)

Юрій Яновський.

**Роман у новелах
“Вершники”.**

**Ідея нетлінної
вартості
національних основ
буття, спадковості
поколінь, духовної
пам'яті в новелі
«Дитинство»**

**ВОЛОДИМИР СОСЮРА
(1898—1965)**

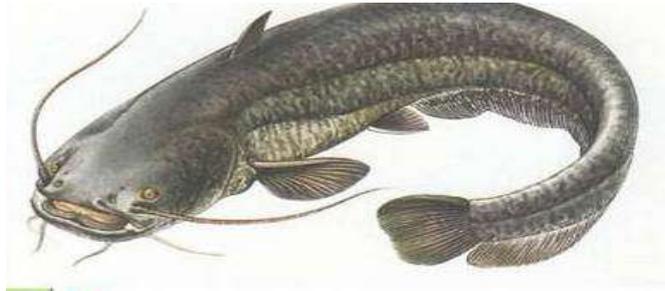
**Любіть Україну у сні й наяву,
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну.**

Місто

Моя автобіографія

«Сом»

Гнідий

Микола Куліш

“Мина Мазайло”
(1928 р.)

(1889-1956)
Український

письменник-гуморист

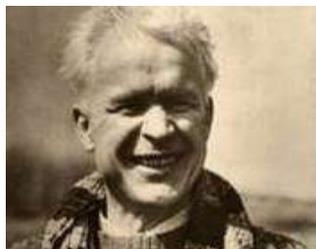
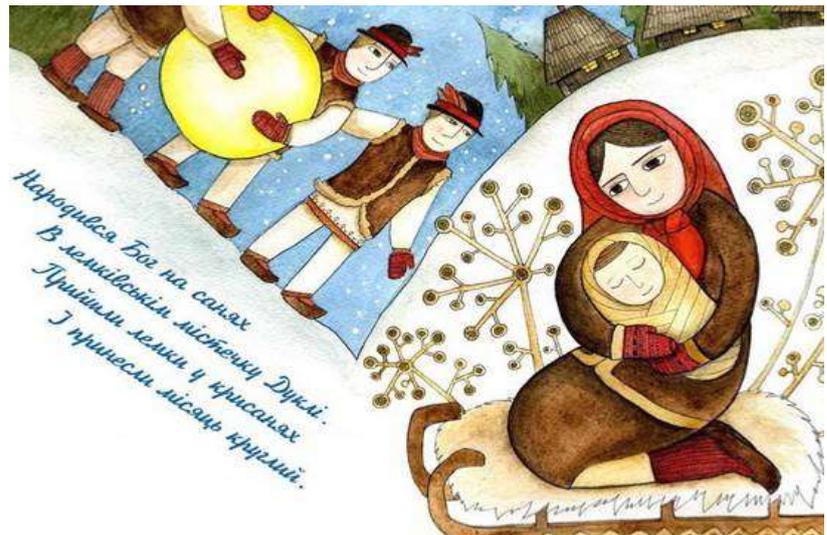
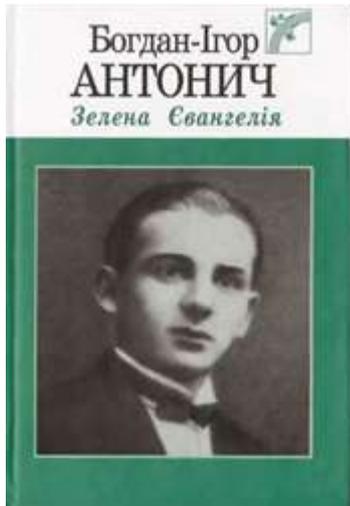
**ОСТАП
ВИШНЯ**

Ніколи не сміявся без любові
до вас усіх, до сонця,
до вітру, до зеленого листу!

Остап Вишня

«РІЗДВО»

О.Довженко «Зачарована Десна»

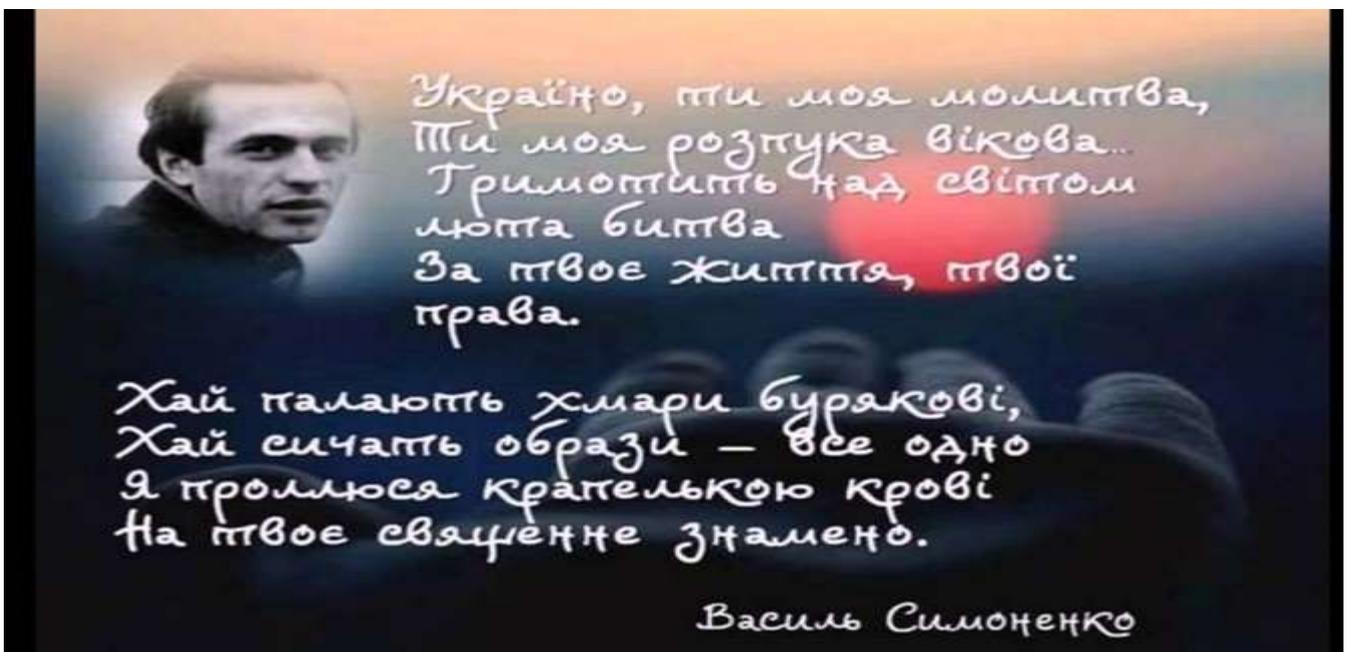

Ти знаєш, що ти — людина?
 Ти знаєш про це чи ні?
 Усмішка твоя — єдина,
 Мука твоя — єдина,
 Очі твої — одні.
 Василь Симоненко

**“Задивляюсь у твої
 зінці...”**

**Україно! Ти для мене диво!
 І нехай пливе за роком рік,
 Буду, мамо горда і вродлива,
 З тебе дивуватися повік...**

Україно, ти моя молитва,
 Ти моя розпука вікова...
 Тримоптиць над світом
 люта битва
 За твое життя, твої
 права.

Хай палають хмари бурякові,
 Хай сичать образи — все одно
 Я проллюся крателькою крові
 На твое свячене знамено.

Василь Симоненко

Василь Семенович Стус

1938 – 1985

**“Як добре те, що смерті
не боюсь я...”**

«О земле втрачена явися»

*О земле втрачена, явися
бодай у зболеному сні
і лазурове простелися,
пролийся мертвому мені!
І поверни у дні забуті,
росою згадок окропи,
віддай усеб лагій покуті
і тихо вимов: дихо, спи!..*

Іван Драч «Балада про соняшник»

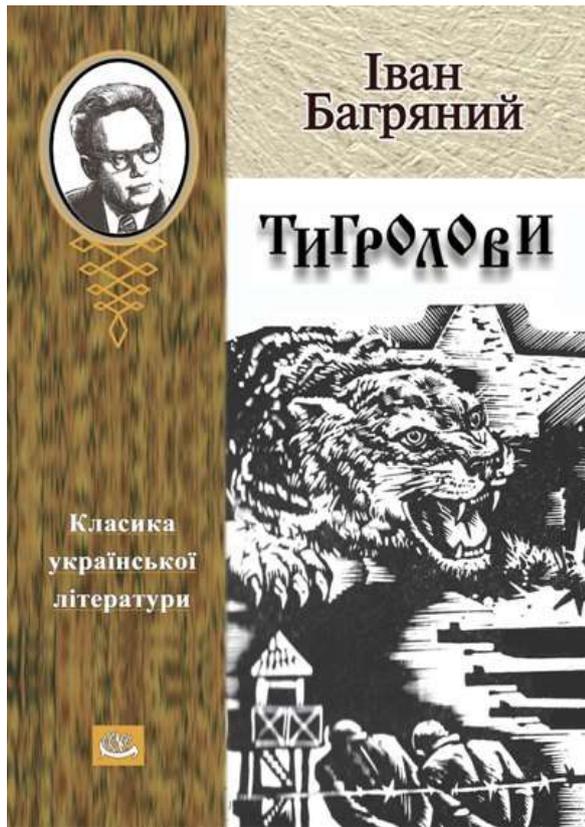
Ліна Костенко “Маруся Чурай”

СТРАШНІ СЛОВА,
КОЛИ ВОНИ МОВЧАТЬ...

«Українське альфреско»

Іван Багряний

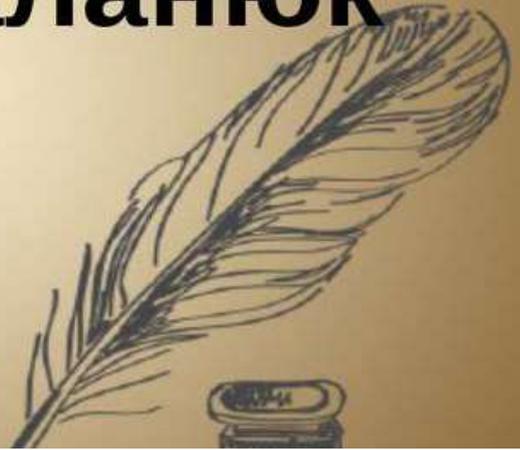
ТИГРОЛОВИ

Еміграційна література

Євген Маланюк

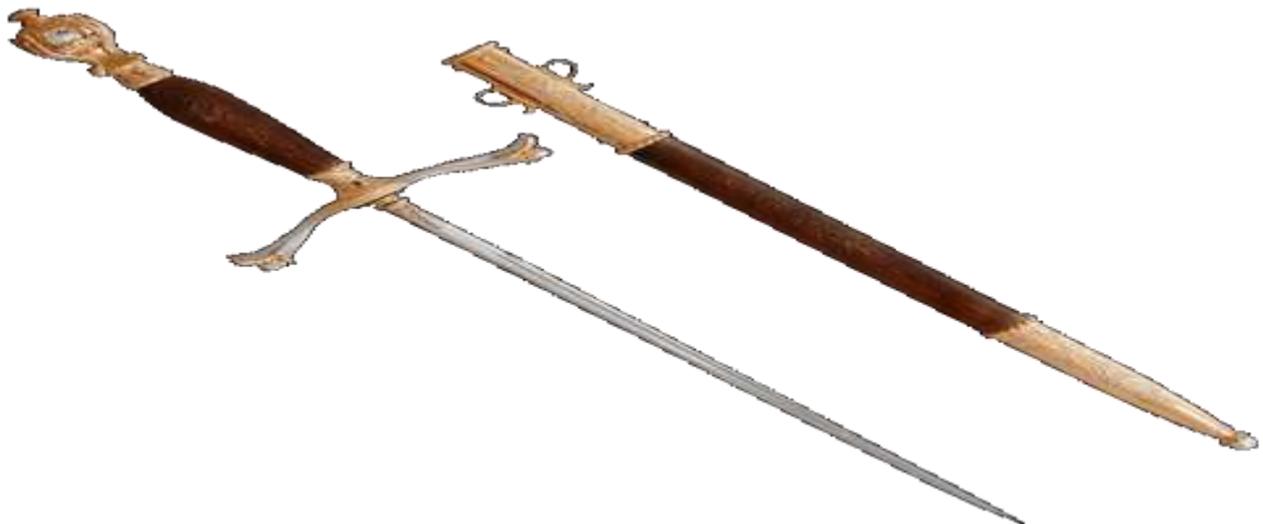

Стилет чи стилос? - не збагнув

Стилет чи стилос? — не збагнув. Двоєко
Вагаються трагічні терези.
Не кинувши у глиб надійний якор,
Пливу й пливу повз береги краси.

Там дивний ліс зітхає ароматом
І весь дзвенить од гимнів п'яних

птиць

* Постмодернізм у українській літературі

Постмодернізм у сучасній українській літературі виявляється в творчості Ю. Андруховича, Ю. Іздрика, Л. Дереша, О. Ульяненка, С. Процюка, В. Медведя, О. Забужко, В. Винничука та інших.

Сучасні українські письменники

Сучасну українську літературу творять письменники нової генерації, такі як: Юрій Андрухович, Олександр Ірванець, Юрій Іздрик, Оксана Забужко, Микола Рябчук, Юрій Покальчук, Костянтин Москалець, Наталка Білоцерківець, Василь Шкляр, Євгенія Кононенко, Андрій Курков, Іван Малкович, Богдан Жолдак, Сергій Жадан, Павло Іванов-Остославський, Олександра Барболіна та інші.

Сучасні літературні організації:

<i>БУ-БА-БУ:</i>	<i>«Червона фіра»:</i>	<i>Лу-Го-Сад:</i>	<i>«Нова дегенерація»:</i>	<i>«Пропала грамота»:</i>
Андрухович, Неборак, Іванець	Жадан, Мельников, Пилипчук	Лучук, Гончар, Садловський	Андрусак, Процюк	Позаяк, Недоступ, Либоня

НАПРЯМИ ЛІТЕРАТУРИ

	Бароко	Г. Сковорода
	Класицизм	І. Котляревський
	Сентименталізм	Г. Квітка-Основ'яненко
	Романтизм	Т. Шевченко (рання творчість), П. Куліш
	Реалізм	Т. Шевченко (пізніша творчість), І. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, І. Карпенко-Карий, + І. Франко (вважав себе реалістом)
МОДЕРНИЗМ	Імпресіонізм	М. Коцюбинський + елементи в М. Хвильового
	Експресіонізм	Елементи в М. Хвильового
	Неокласика	М. Рильський, М. Зеров
	Неоромантизм	Леся Українка + елементи в Ю. Яновського, М. Коцюбинського, О. Кобилянської
	Символізм	М. Вороний, О. Олесь, О. Кобилянська + елементи Б.-І. Антонич, П. Тичина (кларнетизм)

ZNO.UA

+ Постмодернізм

ЗНО! Псевдоніми письменників

Письменники, очевидно, обирають псевдоніми не просто так. Для когось нове прізвище має промовисте значення: Леся Українка, Микола Хвильовий, Іван Багряний; а для когось – особисте: Олександра Кандибу лагідно звала "Олесем" кохана дружина. До вашої уваги відповідники псевдонімів українських письменників, які варто знати для складання ЗНО.

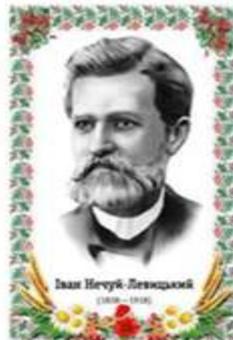
Григорій Квітка-Основ'яненко (1794–1851)

Григорій Квітка-Основ'яненко – Григорій Квітка

Марко Вовчок (1814–1897)

Марко Вовчок – Марія Вілінська

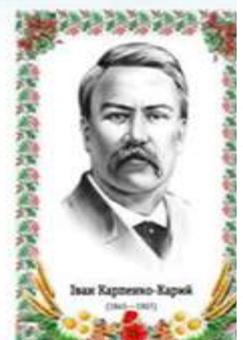
Іван Нечуй-Левицький (1838–1910)

Іван Нечуй-Левицький – Іван Левицький

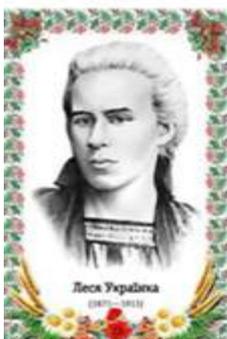
Панас Мирний (1814–1901)

Панас Мирний – Панас Рудченко

Іван Карпенко-Карий (1812–1887)

Іван Карпенко-Карий – Іван Тобілевич

Леся Українка (1871–1913)

Леся Українка – Лариса Косач

Олександр Олесь (1877–1944)

Олександр Олесь – Олександр Кандиба

Микола Хвильовий (1893–1926)

Микола Хвильовий – Микола Фітільов

Остан Вишняк (1889–1964)

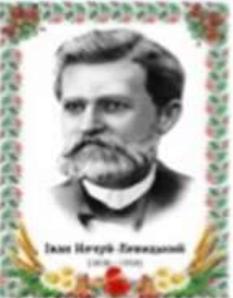
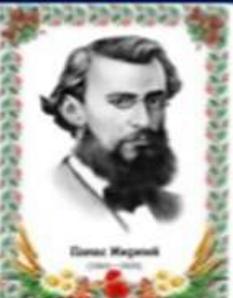
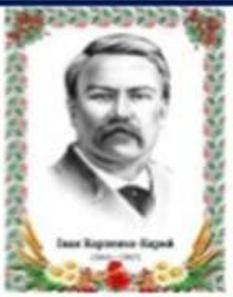
Остан Вишняк – Павло Губенко

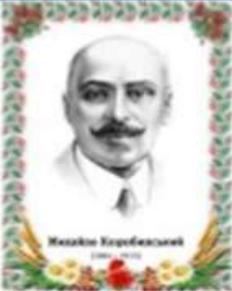
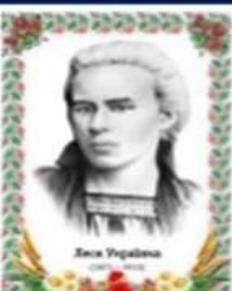
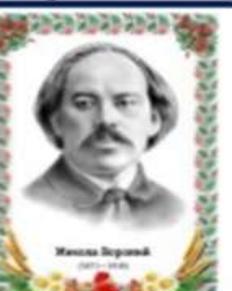

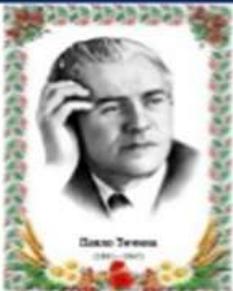
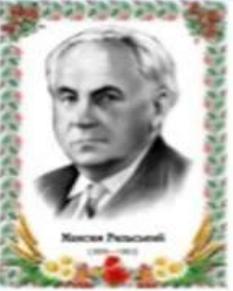
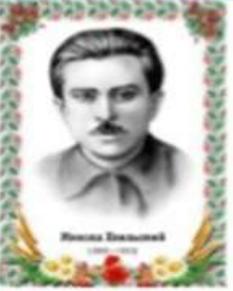
Іван Багряний (1902–1981)

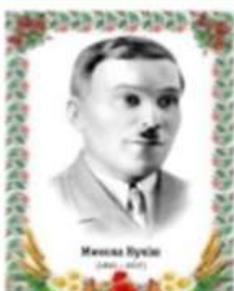
Іван Багряний – Іван Лозов'ягин

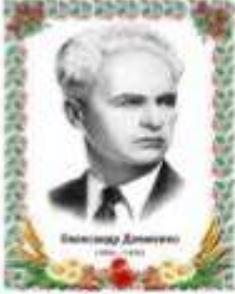
№ з/п	Письменник	Перифрази й цитати про письменників
1	 <p>Григорій Сковорода</p>	<p>Мандрівний філософ Український Сократ Український Горацій Степовий Ломоносов Син Миру, син Спокою, Вар-Сава / з євр.: вар – син, тобто син Сави/ Перший розум наш Світоч української духовної історії</p>
2	 <p>Іван Котляревський</p>	<p>Зачинатель нової української літератури «І. Котляревський — Коперник українського слова» (М. Рильський)</p>
3	 <p>Григорій Квітка-Основ'яненко</p>	<p>Фундатор / засновник/ нової української прози Винахідних розповідної манери «Батько української прози» / Т. Шевченко/ «Творець людської повісті» / І. Франко/ Перший сентименталіст української літератури Поет жіночої душі / П. Филипович/</p>
4	 <p>Тарас Шевченко</p>	<p>Основоположник нової української літератури Великий Кобзар Батько української нації Володар українського духу Будитель нації Світоч української культури Пророк України Український Рембрандт «Велетень у царстві людської культури» / І. Франко/</p>
5	 <p>Пантелеймон Куліш</p>	<p>Автор першого україномовного історичного роману «Чорна рада». «Один із корифеїв нашої літератури» / І. Франко/ «Перворядна зірка в нашому письменстві» / І. Франко/ «Ніби калейдоскоп, він змінявся під найменшим подихом життя» / Д. Сумцов/</p>

6	 <p>Марко Вовчок /Марія Вілінська/</p>	<p>Основоположниця дитячої української прози «Лазідний пророк і викривач жорстоких людей неситих» /Т. Шевченко/ «Пророче наш! Моя ти доне!» /Т. Шевченко/ «Мовчуце божество» /П.Куліш/</p>
7	 <p>Іван Нечуй-Левицький</p>	<p>«Колосальне всеобіймаюче око України» /І. Франко/ «Великий артист зору» /І. Франко/ «Майстер живописання словом» /І. Франко/</p>
8	 <p>Панас Мирний /Рудченко/</p>	<p>Основоположник українського соціально- психологічного роману «Корифей української прози» «Найвизначніший український повістяр» /І. Франко/ «Перший симфоніст української прози» /Олесь Гончар/ «Суворий літописець епохи» /Олесь Гончар/</p>
9	 <p>Іван Карпенко-Карий /Тобілевич/</p>	<p>«Один з батьків новочасного українського театру» /І. Франко/</p>
10	 <p>Іван Франко</p>	<p>Великий Каменяр Український Мойсей Велетень філософської думки Титан праці Геній галицької землі</p>

11	 <p>Михайло Коцюбинський</p>	<p><i>Великий Сонцеклонник</i> <i>Сонях</i></p>
12	 <p>Ольга Кобнянська</p>	<p><i>Гірська орлиця</i> <i>Царівна української літератури</i> <i>«Пишна троянда в саду української літератури»/М. Старицький/</i></p>
13	 <p>Василь Стефаник</p>	<p><i>Майстер психологічної новели</i> <i>Належав до «Покутської трійці»</i> <i>«Правдивий артист із Божої ласки» /І. Франко/</i> <i>«Бетховен українського села»</i></p>
14	 <p>Леся Українка /Лариса Косач/</p>	<p><i>Дочка Прометейя</i> <i>«Чи не єдиний мужчина на всю соборну Україну» /І. Франко/</i> <i>«Геніальна жінка» /М. Павлик/</i></p>
15	 <p>Микола Вороний</p>	<p><i>Зачинатель українського модернізму</i> <i>Співець краси</i> <i>«Майстер гармонійних дисонансів, піонер формальних пошуків, мрійливий лицар захмарного князівства».(І.Лучук)</i></p>

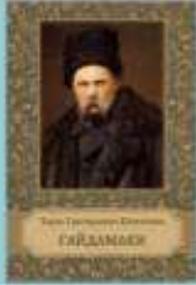
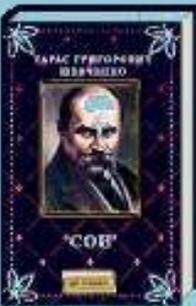
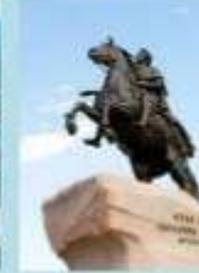
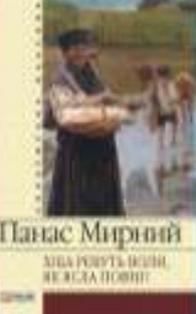
16	 <p>Олександр Олесь /Кандиба/</p>	<p><i>«Український Гейне» /Х. Алчевська/ «Справжній ліричний поет» /О. Єфименко/ «Бард національного відродження» /Максим Горький/</i></p>
17	 <p>Володимир Винниченко</p>	<p><i>Автор першого українського фантастичного роману Майстер психологічного аналізу «Прозаїк із божих пестоців»</i></p>
18	 <p>Павло Тичина</p>	<p><i>Поет світового масштабу «Дивний мрійник з очима дитини і розумом філософа» /С. Єфремов/ Хліборобський (селянський) Орфей Бард Центральної Ради Сонячний кларнетист «Яблуновоцвітний геній України» /Олесь Гончар/ «Феномен доби» /В. Стус/ «Геній, примушений бути пігмеем, блазень при дворі кривавого короля» /В. Стус/</i></p>
19	 <p>Максим Рильський</p>	<p><i>Поет-неокласик Максим Золоте Серце «Рильський досить витончений і складний поет» /М. Зеров/</i></p>
20	 <p>Микола Хвильовий /Фітільов/</p>	<p><i>«Основоположник справжньої української прози» /О. Білецький/ «Основоположник української прози ХХст.» «Революціонер з голови до п'ят» (А.Лебідь)</i></p>

21	 <p>Юрій Яновський</p>	<p><i>Вершник Майстер корабля «Майстер Залізної Троянди» / М. Бажан/ «Поет людської чистоти» / О. Гончар/ «Яновський у прозі був поетом» / Ю. Смолич/ «Лицар культури нації» / Г. Костюк/ «Український Гомер» / Луї Арагон/</i></p>
22	 <p>Володимир Сосюра</p>	<p><i>Найніжніший лірик Український соловейко Співець донецького краю «Глибинно-бентежний березень та замріяно прозорий вересень» / М. Стельмах/</i></p>
23	 <p>Валер'ян Підмогильний</p>	<p><i>Автор першого урбаністичного роману української літератури Один з найвизначніших представників «розстріляного відродження» «Ходяча енциклопедія» «Університет на дому»</i></p>
24	 <p>Остап Вишня /Павло Губенко/</p>	<p><i>Чародій сміху «Король українського тиражу» «Поет полювання» / М. Рильський/</i></p>
25	 <p>Микола Куліш</p>	<p><i>Творець «модерної драми» Один з найвизначніших представників «розстріляного відродження»</i></p>

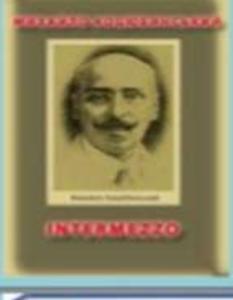
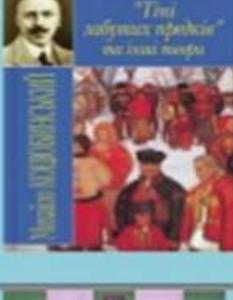
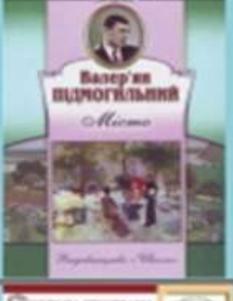
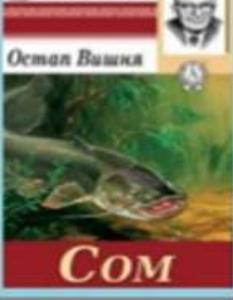
26	 <p>Богдан-Ігор Антонич</p>	<p><i>Він себе називав малим хрицем на дереві нашої національної поезії, яке вросло глибоко в шевченківську традицію.</i></p>
27	 <p>Олександр Довженко</p>	<p><i>Один з основоположників національного кінематографа Класик світового кінематографа Гомер кіно ХХ століття Перший поет кіно Великий зодчий українського кінематографа «Український да Вінчі» / А.Малишко/</i></p>
28	 <p>Андрій Малишко</p>	<p><i>Солов'їне серце України Андрій Малишко назвав себе сурмачем, "що кличе військо в битву і першим йде в запеклу битву сам".</i></p>
29	 <p>Василь Симоненко</p>	<p><i>Поет-шістдесятник «Син мужицький, золоте коріння» / І. Драч/ «Витязь молододі української поезії» / Олесь Гончар/ «Поет з горніх Шевченкових вершин» / В. Захарченко/</i></p>
30	 <p>Олесь Гончар</p>	<p><i>Патріарх української літератури «Інтелектуал світу» «Художник світла» (М.Бажан) «Він ніколи нічого не хотів для себе. Був красивий і гордий в юності і в високі свої літа» (Д.Білоус)</i></p>

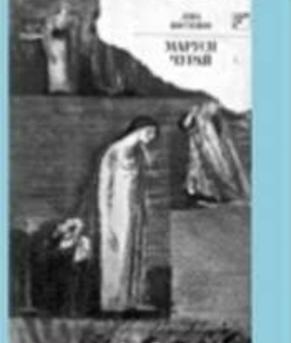
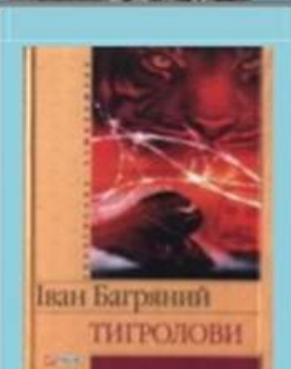
31	 <p>Григір Тютюнник 1911-1962</p> <p>Григір Тютюнник</p>	<p>Один з найвидатніших новелістів української літератури «Живописець правди» (О.Гончар)</p>
32	 <p>Василь Стус 1916-1965</p> <p>Василь Стус</p>	<p>Поет-шістдесятник Найбільший духовний поет України ХХ століття «Різьбяр власного духу» / І. Дзюба/</p>
33	 <p>Іван Драч 1912-1996</p> <p>Іван Драч</p>	<p>Поет-шістдесятник Сонячний поет, в «ураган узутий» В українській поезії продовжувач традицій Михайла Коцюбинського, Павла Тичиви.</p>
34	 <p>Ліна Костенко 1921-2013</p> <p>Ліна Костенко</p>	<p>Поет-шістдесятник «Цитадель духу» української літератури «Цариця поезії в Україні» / Джордж Луцький/</p>
35	 <p>Іван Багрянний 1913-1981</p> <p>Іван Багрянний /Лозов'ягін/</p>	<p>Письменник-емігрант Член МУРу (Мистецький Український Рух) у Німеччині «Упродовж усього життя біг над прірвою з вірою в людину» (М.Жулинський)</p>
36	 <p>Святослав Маланюк 1914-1981</p> <p>Свєген Маланюк</p>	<p>Поет-емігрант «Пражанин» Князь Духу Боян степової Еллади / А. Куценко/ «Я – кривавих шляхів апостол» / Є. Маланюк/ «Внук кремезного чумака, січовика блідий праправнук» / Є. Маланюк/ «Імператор залізних строф» / Є. Маланюк/ «Український Одиссей в Америці» / О.Тарнавський/</p>

«Географія» літературних творів

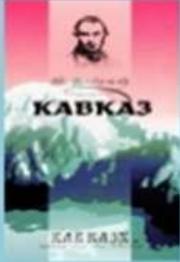
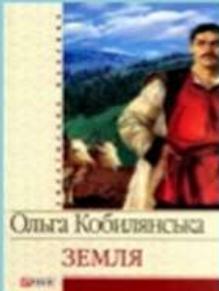
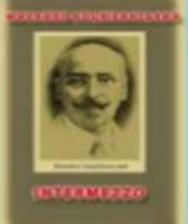
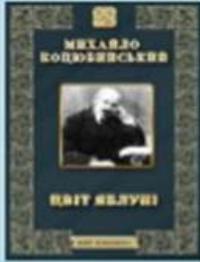
	<p>Тарас Шевченко. Поема «Гайдамаки»</p>			
	<p>Тарас Шевченко. Поема «Сон»</p>			
	<p>Пантелеймон Куліш. Роман-хроніка «Чорна рада»</p>			
	<p>Іван Нечуй-Левицький. Повість «Кайдашева сім'я»</p>			
	<p>Панас Мирний. Роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»</p>			

Село Піски

 <p>Ольга Кобилянська ЗЕМЛЯ</p>	<p>Ольга Кобилянська. Повість «Земля»</p>	 <p>Село Д. на Буковині</p>
 <p>ЛЕСЯ УКРАЇНКА ЛІСОВА ПІСНЯ</p>	<p>Леся Українка. Драма-феєрія «Лісова пісня»</p>	 <p>Ліс на Волині</p>
 <p>МІХАЙЛО КОЦЮБІНСЬКИЙ INTERMEZZO</p>	<p>Михайло Коцюбинський. Новела «Intermezzo»</p>	 <p>Село Кононівка</p>
 <p>Михайло Коцюбинський «Тіні забутих предків»</p>	<p>Михайло Коцюбинський. Повість «Тіні забутих предків»</p>	 <p>Гуцульщина, Карпати</p>
 <p>Валер'ян Підмогильний Місто</p>	<p>Валер'ян Підмогильний. Роман «Місто»</p>	 <p>Київ</p>
 <p>Остап Вишня СОМ</p>	<p>Остап Вишня. Усмішка «Сом»</p>	 <p>Річка Оскіл на Харківщині</p>

 <p>Микола Куліш МИНА Мазайло М. Куліш</p>	<p>Микола Куліш. Комедія «Мина Мазайло»</p>	 <p>Місто Харків</p>
 <p>Юрій ЯНОВСЬКИЙ ВЕРШНИКИ</p>	<p>Юрій Яновський. Новела «Подвійне коло» (із роману «Вершники»)</p>	 <p>Степ під Компаніївкою</p>
 <p>Олександр ДОВЖЕНКО УКРАЇНА В ОГНІ</p>	<p>Олександр Довженко. Кіноповість «Україна в огні»</p>	 <p>Село Тополівка</p>
 <p>ЛІНА КОСТЕНКО МАРУСЯ ЧУРАЙ</p>	<p>Ліна Костенко. Роман у віршах «Маруся Чурай»</p>	 <p>Місто Полтава</p>
 <p>Іван Багряний ТИГРОЛОВИ</p>	<p>Іван Багряний. Пригодницький роман «Тигролови»</p>	 <p>Далекий Схід, ліси Сіхоте-Аліня, Зелений Клин</p>

Присвяти творів

Автор, твір	Кому або чому присвячено
 <p style="text-align: center;">Тарас Шевченко. Поема «Катерина»</p>	<p style="text-align: center;">Василю Жуковському</p>
 <p style="text-align: center;">Тарас Шевченко. Поема «Кавказ»</p>	<p style="text-align: center;">Якову де Бальмену</p>
 <p style="text-align: center;">Ольга Кобилянська. Повість «Земля»</p>	<p style="text-align: center;">Своєму батькові Юліанові</p>
 <p style="text-align: center;">Михайло Коцюбинський. Новела «Intermezzo»</p>	<p style="text-align: center;">Кононівським полям</p>
 <p style="text-align: center;">Микола Хвильовий. Новела «Я (Романтика)»</p>	<p style="text-align: center;">«Цвітові яблуні»</p>
 <p style="text-align: center;">Григор Тютюнник. Новела «Три зозулі з поклоном»</p>	<p style="text-align: center;">Любові всевишній</p>

Із теорії літератури

КЛАСИФІКАЦІЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ

ЗОБРАЖУВАЛЬНО - ВИРАЖАЛЬНІ ЗАСОБИ

ЕПІТЕТИ

(художнє означення, що підкреслює якусь властивість чи рису предмета, явища й викликає до нього певне ставлення)

- "А земля лежить медова" М.Рильський
- "Покличу тебе до зеленого шлюбу" Д.Чередниченко

ПОРІВНЯННЯ
(зіставлення двох предметів, явищ, подій за їх спільними ознаками)

- "Блукай та їж недоли хліб і вми, як гордий флоренцієць" Ю.Клен
- "Мов водопад дурев, мов битви гук кривавий, так наші молоти гриміли раз у раз" І.Франко

МЕТАФОРА

(образний вислів, у якому ознаки одного предмета чи дії переносяться на інший на підставі подібності між ними)

- "Земле, поорана горем, лихом засіяна чорним" М.Рильський
- "Пакіл неба цвіте глечиками хмар" В.Голобородько

МЕТОНІМІЯ

(перенесення назви одного явища на інше, що перебуває з ним в тісному зв'язку)

- "Подати рушники" (вийти заміж)
- "З'їсти повну тарілку" (з'їсти всю страву)
- "Клас читав Шевченка" (книга навіс на писемнику)

ПЕРСОНІФІКАЦІЯ (УОСОБЛЕННЯ - ВИД МЕТАФОРИ)

(якщо ознаки і властивості людей або інші хось живих істот перенесено на неживий предмет чи природне явище)

- "Ще вечір спав в очеретах" А.Малишко
- "А море спить" Т.Мельничук

СИНЕКДОХА (ВИД МЕТОНІМІЇ)

(художній вислів, заснований на заміні однини множиною, цілого його частиною або на взаєм, загального - назвою конкретного)

- "Воїн врятував світ від фашистської чуми"
- "Мріяти про обручку" (тобто "мріяти про одруження")

ГІПЕРБОЛА
(художнє перебільшення)

- "З'їсти гору горіхів"
- "Та й виріс хлопець аж до неба"
- "Дні про горами хвилі підійма" (Т.Шевченко)

ОКСИМОРОН

(поєднання контрастних за значенням слів, у результаті якого розкривається суперечлива сутність позначуваного)

- "живий труп"
- "гарячий сніг"
- "серце слуха смертний сміх"
- "так смутно прекрасні осінні дні"

ЛІТОТА
(художнє применшення)

- "тише води, нижче трави"
- "з'ївши крихту хліба"
- "до сусіднього села двічі палицею кинути"

СФРАГІДА

(згадка автором свого імені або прізвиська у віршовому творі)

- "Пам'ятай, Махтумкулі, що ти гість на цій землі"
- "Антонич був хрущем і жив колись на вишнях, на вишнях тих, що їх оспівував Шевченко" (Б.-І.Антонич)

АНТИФРАЗИС
(образне вживання слова в протилежному значенні, часто з іронією)

- "Академік знову одержав двійку"
- "Я - алкоголік страченої суті, її Свіф, алхімік і мурах" (Л.Костенко)

ІРОНІЯ

(тонка, прихована насмішка, ажедання слова у творі протилежному значенню)

- "Добрий у нас пан: не б'є, не лас...лише шкуру знімає"

ПЕРИФРАЗА
(троп, заснований на заміні назви об'єкта описом його суттєвих ознак, характеристик)

- "джерело знань" (книга)
- "перлина Криму" (Ялта)
- "благородні птахи" (лебеді)
- "чорне золото" (вугілля)

ГУМОР

(доброзичливий сміх, спрямований на викриття певних відлюдських характеристик)

- "Якби моя бабуся встали" О.Вишня

САТИРА

(гостре висловлювання всього нечесного, несправедливого)

- "Сон", "Кавказ" Т.Шевченко

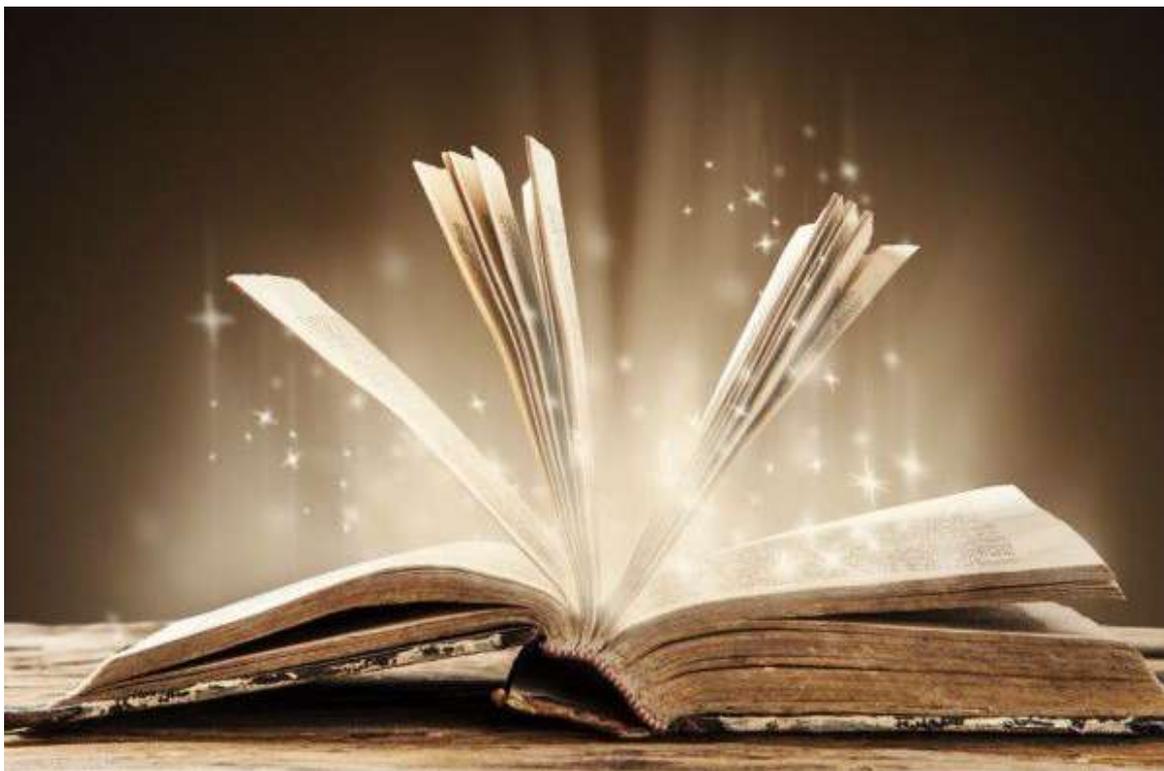
Висновки

Таким чином, якщо в процесі викладання літератури використовувати зорові опори, то значно підвищиться ефективність вивчення літератури.

Схематична наочність виконує багатофункціональну роль у навчанні:

- сприяє одержанню нових знань;
- є засобом пошуку істини шляхом проб і помилок;
- засобом узагальнення знань, їх міцного застосування;
- активації розумової діяльності учнів, стимуляції їхніх проблемних питань;
- є засобом формування умінь і навичок структурування та систематизації навчального матеріалу, що значно підвищує ступінь готовності учнів до самоосвіти;
- засобом ілюстрації навчального матеріалу.

Можливості використання ілюстративного матеріалу на уроках літератури невичерпні. Головне, щоб цей матеріал був у руках учителя, і він міг по – творчому ним користуватися.

Література

1. Нові навчальні технології – як ключ до особистісно орієнтованої освіти (інформація про Всеукраїнський науково-практичний семінар методистів, травень 2004 р.) // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2004,. – № 3. – С. 117-118.
2. Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах / Є.А. Пасічник. – Київ: Ленвіт, 2000. – 348 с.
3. Піхота О.М. Освітні технології / О.М. Піхота. – Київ: Вид-во "А.С.К.", 2003. – 256 с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академ. вид-во, 2004.– 352 с.
5. Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід: метод. посібник. / Авт.-уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. – 2007. – 150 с.
6. Школа: інформаційно-методичний журнал.– 2006, № 6.– С. 7-8
7. Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С.Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002.- №5-6. – С. 12-14
8. Освітні технології. / За ред. О.М. Пехоти. – К. – 2002. – С. 56-62
9. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: А.С.К., 2004. – С. 104-112
10. Антощук Є.В. Швидка педагогічна допомога від «Української Школи Ейдетики». 8 уроків з техніки ефективного запам'ятовування будь-якої інформації/ Є.В.. Антощук – Вінниця, 2002.– 210 с.

Електронні ресурси

1. <http://testportal.gov.ua> - програмні вимоги та характеристики сертифікаційних робіт, критерії власного висловлювання, правильні відповіді, таблиці переводу тестових балів, т. ін.
2. <http://93.178.252.244:8080/> - тренувальне он-лайн тестування на сайті Львівського РЦОЯО (переваги- тренування за темами)
3. <https://www.slideshare.net/...> - перифрази й цитати про письменників
4. <https://www.slideshare.net/...> - таблиця за творами української літератури
5. <http://shevchenko.ukrlib.com.ua/...> - інтерактивна біографія Тараса Шевченка
6. <http://natalianemirovska.blogspot.com/...> - міні-тест до ЗНО. «Неймовірна двадцятка «Завдання з української мови та літератури»(персональний блог вчителя)
7. <https://vintest.org.ua/...> - електронна бібліотека з української літератури
8. <https://www.facebook.com/...> - сторінка у Facebook: Підготовка до ЗНО з української мови і літератури (фразеологізми в алфавітному порядку, фонетичні завдання, схеми до теорії літератури, т. ін.)
9. <http://znoclub.com/...> - 7 ресурсів для перевірки своїх знань з української мови та літератури

